

PIL, Berten (eigenlijk Albert), katholiek studenten-leider, promotor van de Vlaams-nationalistische actie (Zonnebeke 9 mei 1892 - Mortsel 5 november 1940).

Albert Pil was de zoon van een hoofdonderwijzer te Zonnebeke, West-Vlaanderen, studeerde aan het bisschoppelijk college te Ieper, beëindigde in 1911 de retorica als primus en ging in Leuven scheikunde studeren. Op 14 mei 1915 vertrok hij als vrijwilliger naar het Belgische leger. Op 15 augustus 1919 werd hij gedemobiliseerd en na bij de parlements-verkiezingen van 16 november 1919 een zetel (voor de Frontpartij) op het nippertje te hebben gemist, ging hij weer naar Leuven om verder te studeren. Hij promoveerde er in 1920 tot doctor in de wetenschappen. Nog vóór zijn promotie werd hij als een der eerste academici van de firma in dienst genomen door Lieven Gevaert, wiens medewerker hij tot het einde van zijn leven zou blijven. Gevaert belastte hem met onderzoeken en in 1935 zou hij de leiding van de emulsie-afdeling krijgen. Hij publiceerde in diverse bladen over wetenschappelijke onderwerpen, gaf in 1934 een Inleiding tot de Geschiedenis der Scheikunde uit, werkte op wetenschappelijk gebied samen met Frans Daels, en speelde een rol op wetenschappelijke congressen. Op 14 september 1920 was hij gehuwd met Maria van Gastel (z. Pil - van Gastel, Maria).

Albert Pil nam reeds op het college te Ieper deel aan de V.B. en schreef er o.m. Vlaamsgezinde brochures onder de schuilnaam Jozef Brandt. In 1911 werd hij in Leuven medestichter van Amici-

tia, waarvan hij „tweede schrijver van het algemeen bestuur” en bestuurslid voor West-Vlaanderen werd. In de vakantie gaf hij voordrachten over de V.B. en schreef in het weekblad Het Yperse Volk (1913). Albert Pil moest op 4 juni 1916 voor het eerst naar de vuurlijn. Kort daarvoor was zijn vader gestorven en zijn medestudent Firmin Deprez, die later een der IJzersymbolen zou worden, gesneuveld. Hij nam zich voor Deprez te vervangen, deed mee aan de christelijk-Vlaams geïnspireerde actie voor het morele welzijn van de soldaten en aan de eigenlijke Frontbeweging. Toen de kloosterling Karel van Sante op 4 mei 1918 het front verliet en in navolging van andere „sublieme deserteurs” naar het bezette gebied trok, was het de toenmalige adjudant Pil die hem de weg door de linies wees. Later zou Pil, die verscheidene malen voor daden van bijzondere moed was onderscheiden, luitenant worden.

Nog als soldaat organiseerde hij in de Paasvakantie van 1919 te Torhout een opzienbarende plechtigheid als hulde aan de gesneuvelde Deprez. Na een ziele dienst, opgedragen door pater Callewaert, had er een optocht plaats. Op een vergadering sprak o.m. het kamerlid Alfons van de Perre, die toen al zijn waardering en sympathie voor de gevangenen activist Lodewijk Dörfel te kennen gaf. Oudstrijders in militair uniform vertelden hun ervaringen en Pil zelf formuleerde de Vlaamse eisen. Toen werd de basis gelegd voor een hernieuwde actie in Leuven, waar het Katholiek Vlaamsch Studenten Secretariaat werd opgericht.

Voor de eerste naoorlogse parlementsverkiezingen in 1919 weigerde Pil in het arrondissement Ieper-Poperinge een „bijgevoegde plaats” op de lijst van de Katholieke Associatie. Omdat de nationalist in die streek nog niet in staat waren zelfstandig op te komen, ontstond er een kartellijst met Pil als kandidaat van Het Vlaamsche Front op de tweede plaats. Hij werd o.m. gesteund door Michiel Bulckaert en Jerom Leuridan en behaalde 3.392 stemmen, 700 méér dan socialist en

liberalen samen, maar 6 te weinig voor een zetel. Daarna werd hij in Leuven voorzitter van het Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond (KVHV). Hij was er betrokken bij de uitgave en de redactie van *De Vlagge*, een blad dat zich vooral richtte tot de Westvlaamse studenten wier „hoofdman” hij was. Op 20 maart 1920 had in het Leuvense het zgn. zoldercongres plaats, dat o.l.v. Pil werd georganiseerd met de bedoeling de toenmalige anti-Nederlandse agitatie tegen te gaan en de traditie van de vroegere Groot-Nederlandse congressen weer op te nemen. Toen de universiteit weigerde studenten te aanvaarden die tijdens de oorlog in Gent hadden gestudeerd, voerde Pil daar een actie tegen. Begin 1920 richtte hij daarover, als voorzitter van het KVHV, een smeekschrift tot de Paus.

Na zijn indiensttreding bij Gevaert trok Albert Pil zich uit de actieve politiek terug, maar bleef werkzaam in de culturele beweging en steunde de katholieke nationalist. Hij hielp het Verbond der Vlaamse Oudstrijders (VOS) oprichten, hield lezingen en schreef brochures voor de Katholieke Vlaamse Hogeschooluitbreiding (KVHU), was in 1928 mede-oprichter van de Vlaamse Ingenieurs Vereniging (VIV) en in 1939 van de Vlaamse Chemische Vereniging. In december 1921 was hij aanwezig op de stichtingsvergadering van het in Nederland ontstane Verbond der Vlaamsche Nationalisten De Blauwvoet, waar het weekblad *Vlaanderen* mee verbonden was. In 1924 hielp hij in Gent het Vlaamsch Nationaal Secretariaat stichten, een organisatie die buiten de leiding van de Frontpartij tot stand kwam, n.a.v. onenigheid over de zgn. godsvrede tussen vrijzinnigen en gelovigen, waar de katholieken het niet altijd eens mee waren. Albert Pil behoorde ook tot hen die onder het waarnemend voorzitterschap van Albert d'Haese in 1923-'25 wilden komen tot een Rooms-Katholieke Vlaamsch-nationale Vereeniging. Deze poging zou mislukken, maar zij maakte begin 1925 ophef met een door Dosfel opgestelde beginselverklaring, ondertekend door 150 Westvlamingen, meestal academici. Pil was daarna een van de bezielers van de Kristene Vlaamsche Volkspartij die in 1925 en in '29 bij de verkiezingen een kartel sloot met de Fronters en die in 1932 poogde te komen tot een eenheidsfront van Vlaams-nationalisten. Zijn echtgenote stond in 1921 op de verkiezingslijst voor de Frontpartij.

Op 29 januari 1922 was de Vlaamse Toeristenbond opgericht en in 1923 werd Pil de opvolger van de eerste voorzitter Edward Leonard. Hij bleef aan het hoofd van de bond tot 1928, toen het vele werk hem tot ontslag dwong.

In 1930 werd hij lid van de Raad van Beheer van Het Nieuwe Volkstoneel (Staf Brugge) en in 1931 voorzitter van een Centraal Comité voor Amnestie, in dat jaar door gewezen activisten gesticht ten einde de amnestiegedachte opnieuw stuwkracht te geven. Dit comité publiceerde o.m. in 1932 een Oproep tot het Vlaamsche Volk. Toen prof. Scharpé stierf, werd Pil voorzitter van het Scharpéfonds, dat tot doel had de kinderen van getroffen Vlamingen financieel bij hun studie te helpen.

Op het eind van de jaren dertig zou hij lid worden van het beschermingscomité van Nieuw Vlaanderen. Het streven van Pil, die aan de zijde van het

Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) stond, was inderdaad „de concentratie rond Vlaanderen van alle goedmenende Vlamingen”. Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen vóór de oorlog was hij de promotor van de concentratie VNV-KVV (Katholieke Vlaamsche Volkspartij), die in zijn woonplaats Mortsel succes boekte. Zijn gezondheid liet hem niet toe zelf een actieve rol te spelen. Met het oog op de concentratie had hij in 1936 het Katholiek Vlaams Oudhoogstudentenverbond helpen stichten.

Albert Pil was sinds 1936 ziek, maar bleef doorwerken. Hij stierf op 5 november 1940 en werd op 9 november onder grote belangstelling te Mortsel begraven. Men huldigde hem als een vrome, joviale en populaire man, die in de Vlaamse strijd ook altijd bekommerd was om zijn godsdienst, een man ook van exacte wetenschap, een der eerste flaminganten die zulk een loopbaan had gekozen, en deed wat hij kon om de wetenschap voor de Vlamingen te vulgariseren. Aan zijn woning aan de Reypenslaan te Mortsel is een gedenkplaat aangebracht, evenals aan het gemeentehuis van Zonnebeke, waar een straat naar hem werd genoemd.

LITERATUUR : E.E. Balduck, *Dr. sc. Berten Pil, jeugd en plicht* (1965); - L. Devliegher en L. Schepens, *Front 14 / 18* (1968); - H.J. Elias, *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging 1914 / 1939, I-III* (1969).

GASTON DURNEZ